

सूचनाको हक कार्यान्वयन सम्बन्धी अनुगमन निर्देशिका, २०७६

प्रस्तावना: सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ र सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रभावकारी रूपमा अनुगमन गर्ने व्यवस्था गरी सार्वजनिक निकायको काम कारबाहीमा पारदर्शीता कायम गर्न आवश्यक भएकोले,

सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम २५ को उपनियम (१क) ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी नेपाल सरकारले देहायको निर्देशिका बनाएको छ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ: (१) यस निर्देशिकाको नाम “सूचनाको हक कार्यान्वयन सम्बन्धी अनुगमन निर्देशिका, २०७६” रहेको छ ।

(२) यो निर्देशिका तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,-

(क) “आयोग” भन्नाले राष्ट्रिय सूचना आयोग सम्झनु पर्छ ।

(ख) “ऐन” भन्नाले सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ सम्झनु पर्छ ।

(ग) “नियमावली” भन्नाले सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ सम्झनु पर्छ ।

(घ) “मन्त्रालय” भन्नाले सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय सम्झनु पर्छ ।

३. केन्द्रीय समन्वय इकाई: (१) सूचनाको हकको कार्यान्वयन सम्बन्धमा अनुगमन गर्न, गराउन तथा तत् सम्बन्धमा समन्वय कायम गर्न देहाय बमोजिमको एक केन्द्रीय समन्वय इकाई रहनेछ:-

(क) सचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय - संयोजक

(ख) सचिव, मन्त्रालय - सदस्य

(ग) सचिव, आयोग -सदस्य

(घ) सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय -सदस्य-सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको केन्द्रीय समन्वय इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) ऐन तथा नियमावलीको व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गराउन आवश्यक समन्वय तथा अनुगमन गर्ने, गराउने,

(ख) ऐनको दफा २७ बमोजिमको समितिलाई सूचनाको वर्गीकरण सम्बन्धी काममा सहयोग गर्ने,

- (ग) विभिन्न मन्त्रालय र केन्द्रीयस्तरका निकायबाट सूचनाको हक सम्बन्धी व्यवस्था कार्यान्वयन भए, नभएको अनुगमन गर्ने, गराउने,
- (घ) सूचनाको हक सम्बन्धी नीतिगत विषयमा नेपाल सरकार समक्ष सुझाव पेश गर्ने,
- (ङ) सूचनाको हक कार्यान्वयन सम्बन्धमा विभिन्न मन्त्रालय, आयोग तथा केन्द्रीय स्तरका निकाय बीच समन्वय गर्ने,
- (च) सूचनाको हक कार्यान्वयन सम्बन्धमा नेपाल सरकार र आयोगबाट प्राप्त निर्देशनको पालना गर्ने, गराउने ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको केन्द्रीय समन्वय इकाईले ऐन, नियमावली तथा यस निर्देशिकाको अधीनमा रही आफ्नो काम कारबाही तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि आफै निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

४. कार्यान्वयन अनुगमन इकाई: (१) ऐन तथा नियमावलीको व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपले कार्यान्वयन गर्न मन्त्रालयमा देहाय बमोजिमको कार्यान्वयन अनुगमन इकाई रहनेछ:-

(क) सचिव, मन्त्रालय	- संयोजक
(ख) सहसचिव, प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय	- सदस्य
(ग) सहसचिव (सञ्चार महाशाखा हेर्ने), मन्त्रालय	- सदस्य
(घ) सहसचिव, आयोग	- सदस्य
(ङ) महानिर्देशक, हुलाक सेवा विभाग	- सदस्य
(च) सूचना अधिकारी, मन्त्रालय	-सदस्य-सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यान्वयन अनुगमन इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

- (क) विभिन्न मन्त्रालय र केन्द्रीयस्तरका निकायबाट हुने सूचनाको हकको कार्यान्वयन सम्बन्धी काम कारबाहीको अनुगमन गरी एकीकृत विवरण तयार गर्ने,
- (ख) सार्वजनिक निकायमा सूचना माग गरेको विवरण तथा त्यस्ता निकायबाट सूचना दिइएको वा दिन इन्कार गरेको विवरणको छुट्टा छुट्टै अभिलेख राखे नराखेको अनुगमन गर्ने र त्यसरी अनुगमन गर्दा छुट्टा छुट्टै अभिलेख नराखेको पाइएमा छुट्टा छुट्टै अभिलेख राख्न लगाउने,
- (ग) विभिन्न मन्त्रालय र केन्द्रीयस्तरका निकायहरूमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था भए नभएको अनुगमन गर्ने र त्यसरी अनुगमन गर्दा सूचना अधिकारीको व्यवस्था नगरिएको भए त्यस्तो व्यवस्था गर्न निर्देशन दिने,
- (घ) सूचना प्रवाहको व्यवस्था सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने, गराउने,
- (ङ) सूचना अधिकारीको क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,

(च) खण्ड (क) बमोजिमको एकीकृत विवरण त्रैमासिक रूपमा केन्द्रीय समन्वय इकाईलाई उपलब्ध गराउने,

(छ) आयोग र केन्द्रीय समन्वय इकाईले दिएका निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको कार्यान्वयन अनुगमन इकाईले ऐन, नियमावली र यस निर्देशिकाको अधीनमा रही आफ्नो काम कारबाही तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि आफै निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

५. प्रदेश अनुगमन इकाई : (१) प्रदेशस्तरका कार्यालयबाट सूचनाको हकको कार्यान्वयन भए नभएको विषयमा अनुगमन गर्न गराउन प्रत्येक प्रदेशमा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयको सचिवको संयोजकत्वमा एक प्रदेश अनुगमन इकाई रहनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रदेश अनुगमन इकाईमा रहने अन्य सदस्य प्रदेश सरकारले तोके बमोजिम हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको प्रदेश अनुगमन इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) ऐन तथा नियमावलीको व्यवस्थालाई प्रदेश सरकारका कार्यालय तथा प्रदेशस्तरका सार्वजनिक निकायबाट प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने, गराउने,

(ख) प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र अन्तर्गतका कार्यालयबाट हुने सूचनाको हकको कार्यान्वयन सम्बन्धी काम कारबाहीको अनुगमन गरी एकीकृत विवरण तयार गर्ने र सो विवरण त्रैमासिक रूपमा कार्यान्वयन अनुगमन इकाईलाई उपलब्ध गराउने,

(ग) प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र अन्तर्गतका कार्यालयबाट सूचना अधिकारीको व्यवस्था गरे नगरेको अनुगमन गर्ने र त्यसरी अनुगमन गर्दा सूचना अधिकारीको व्यवस्था नभएको देखिएमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था गर्न निर्देशन दिने,

(घ) प्रदेश सरकारका मन्त्रालय र अन्तर्गतका कार्यालयमा ऐनको दफा ५ को उपदफा (३) र नियमावलीको नियम ३ बमोजिम प्रकाशन गर्नु पर्ने सूचना प्रकाशित गरे, नगरेको अनुगमन गर्ने,

(ङ) सूचनाको हक कार्यान्वयन सम्बन्धमा प्रदेश सरकारका मन्त्रालय, प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालय तथा प्रदेशस्तरका अन्य निकाय बीच समन्वय गर्ने,

(च) प्रदेश सरकारका मन्त्रालय, प्रदेश सरकार अन्तर्गतका कार्यालय तथा स्थानीय तहका सूचना अधिकारीको क्षमता अभिवृद्धि सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,

(छ) सूचनाको हक कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा आयोग, केन्द्रीय समन्वय इकाई र कार्यान्वयन अनुगमन इकाईले दिएका निर्देशन कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।

(४) उपदफा (१) बमोजिमको प्रदेश अनुगमन इकाईले ऐन, नियमावली र यस निर्देशिकाको अधीनमा रही आफ्नो काम कारबाही तथा बैठक सम्बन्धी कार्यविधि आफैं निर्धारण गर्न सक्नेछ ।

६. जिल्ला अनुगमन इकाई: (१) जिल्लास्थित सार्वजनिक निकायबाट सूचनाको हकको कार्यान्वयन भए, नभएको विषयमा अनुगमन गर्न, गराउन प्रत्येक जिल्लामा देहाय बमोजिमको जिल्ला अनुगमन इकाई रहनेछ:-

(क) प्रमुख जिल्ला अधिकारी -अध्यक्ष

(ख) जिल्ला समन्वय अधिकारी, जिल्ला समन्वय समितिको कार्यालय -सदस्य

(ग) प्रमुख, जिल्ला हुलाक कार्यालय -सदस्य सचिव

(२) उपदफा (१) बमोजिमको जिल्ला अनुगमन इकाईको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ:-

(क) जिल्लास्थित सार्वजनिक निकायमा सूचना माग गरेको विवरण तथा सूचना दिएको वा दिन इन्कार गरेको विवरणको छुट्टा छुट्टै अभिलेख राखे, नराखेको अनुगमन गर्ने,

(ख) जिल्लास्थित सार्वजनिक निकायले ऐनको दफा ५ को उपदफा (३) र नियमावलीको नियम ३ बमोजिम प्रकाशन गर्नु पर्ने सूचना प्रकाशन गरे, नगरेको अनुगमन गर्ने,

(ग) जिल्लास्थित सार्वजनिक निकायमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था गरे, नगरेको अनुगमन गर्ने र त्यसरी अनुगमन गर्दा सूचना अधिकारीको व्यवस्था नभएको देखिएमा सूचना अधिकारीको व्यवस्था गर्न निर्देशन दिने ।

(३) उपदफा (१) बमोजिमको जिल्ला अनुगमन इकाईको बैठक सम्बन्धी कार्यविधि सो समिति आफैंले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(४) सूचनाको हकको कार्यान्वयन तथा अनुगमन गर्न जिल्ला अनुगमन इकाईका लागि आयोगले आवश्यक रकम जिल्ला हुलाक कार्यालय/हुलाक सेवा निर्देशनालयमा उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

(५) जिल्ला हुलाक कार्यालय/हुलाक सेवा निर्देशनालयले जिल्ला अनुगमन इकाईको प्रत्येक महिनाको खर्चको फाँटवारी मन्त्रालय र आयोगमा पठाउनु पर्नेछ ।

७. प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्ने: (१) कार्यान्वयन अनुगमन इकाई र प्रदेश अनुगमन इकाईले यस निर्देशिका बमोजिम आ-आफ्नो कार्य क्षेत्र भित्र परेका कार्यहरू सम्पन्न गरी अनुसूची-१

बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गरी प्रत्येक तीन महिनामा आयोग तथा मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

(२) जिल्ला अनुगमन इकाईले सार्वजनिक निकायबाट जिल्लास्तरमा भएको सूचनाको हक सम्बन्धी कार्यक्रमको विवरण तथा सूचनाको हकको कार्यान्वयनको अवस्थाको बारेमा अनुसूची-२ बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गरी प्रत्येक तीन महिनामा आयोग र प्रदेश अनुगमन इकाईमा पठाउनु पर्नेछ ।

८. सचिवालय सम्बन्धी व्यवस्था: (१) केन्द्रीय समन्वय इकाईको सचिवालय प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा रहनेछ ।

(२) कार्यान्वयन अनुगमन इकाईको सचिवालय मन्त्रालयमा रहनेछ ।

(३) प्रदेश अनुगमन इकाईको सचिवालय प्रदेश मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयमा रहनेछ ।

(४) जिल्ला अनुगमन इकाईको सचिवालय जिल्ला हुलाक कार्यालय/हुलाक सेवा निर्देशनालयमा रहनेछ ।

९. अनुसूचीमा हेरफेर वा थपघट गर्न सक्ने: मन्त्रालयले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी अनुसूचीमा आवश्यक हेरफेर वा थपघट गर्न सक्नेछ ।

१०. खारेजी र बचाउ: (१) सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन कार्यान्वयन र अनुगमन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ खारेज गरिएको छ ।

(२) सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन कार्यान्वयन र अनुगमन सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ बमोजिम भए गरेका कामकारबाही यसै निर्देशिका बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

अनुसूची -१

(दफा ७ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

कार्यान्वयन अनुगमन इकाई र प्रदेश अनुगमन इकाईले आयोग तथा मन्त्रालयमा पठाउने प्रतिवेदनको ढाँचा
..... मन्त्रालय/आयोग

त्रैमासिक अनुगमन प्रतिवेदन

अनुगमन गरिएको अवधि:.....देखि.....सम्म विवरण पेश गरेको मिति:.....

अनुगमनबाट प्राप्त अवस्था:

१. अनुगमन गरिएको कार्यालयको नाम र ठेगाना:

२. सूचना अधिकारीको नियुक्ति:

भएको: नभएको:

• सूचना अधिकारीको नाम थर :

नियुक्ति मिति:

सम्पर्क नं.:

इमेल:

• नभएको भए कारण:

• सूचना अधिकारीको विवरण सार्वजनिक सम्बन्धमा

(क) फ्लेक्स

(ख) वेबसाइट

(ग) नागरिक बडापत्र

(घ) नेम प्लेट

३. सूचना माग सम्बन्धमा:

• यस अवधिमा सूचना माग भए/नभएको

भएको: नभएको:

• भएको भए विषय र संख्या:

क्र.स.	माग भएको विषय	संख्या	कैफियत

• सूचना दिएको/नदिएको:

दिएको: नदिएको:

- दिएको भए कति समय भित्र दिएको:
- नदिएको भए कारण:
- नदिएको अवस्थामा कार्यालय प्रमुख समक्ष उजुरी गरेको/नगरेको:
गरेको: नगरेको:
- गरेको भए उजुरी गरे पश्चात सूचना पाए/नपाएको
पाएको: नपाएको:
- नपाएको भए कारण:
- सूचना दिएको वा दिन इन्कार गरेको विषयमा छुट्टै अभिलेख राखेको/नराखेको:

४. प्रकाशन गर्नु पर्ने विवरण प्रकाशन गरेको/नगरेको:

गरेको: नगरेको:

- प्रकाशन गरेको भए प्रकाशन गरेको माध्यम:
- नगरेको भए कारण:

५. कार्यलय प्रमुख/सूचना अधिकारीले तालिम लिए/नलिएको:

लिएको: नलिएको:

- लिएको भए विवरण खुलाउने

क्र.स.	तालिमको नाम	तालिम प्रदान गर्ने निकाय	अवधि	कैफियत

६. अन्य केही भए खुलाउने:

अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने
अधिकारीको,-

दस्तखत:-

नाम, थर:-

पद:-

मिति:-

अनुसूची-२

(दफा ७ को उपदफा (२) सँग सम्बन्धित)

जिल्ला अनुगमन इकाईले आयोग र प्रदेश अनुगमन इकाईमा पठाउने प्रतिवेदनको ढाँचा
.....मन्त्रालय/आयोग

त्रैमासिक अनुगमन प्रतिवेदन

(क) जिल्लाभित्र सार्वजनिक निकायबाट भएको सूचनाको हक सम्बन्धी कार्यक्रमको विवरण

क्र.स.	कार्यक्रमको प्रकार	कार्यक्रमको नाम	सञ्चालन गर्ने निकाय	मिति/अवधि	सहभागी संख्या (सम्भव भएसम्म)
१	अनुगमन				
२	तालीम				
३	गोष्ठी				
४	सेमिनार				
५	छलफल				
६	अन्तर्क्रिया				

(ख) जिल्ला भित्र सूचनाको हक कार्यन्वयनको अनुगमनबाट प्राप्त अवस्था

१. अनुगमन गरिएको कार्यालयको नाम र ठेगाना:

२. सूचना अधिकारीको नियुक्ति:

भएको: नभएको:

• सूचना अधिकारीको नाम थर :

नियुक्ति मिति:

सम्पर्क नं.:

इमेल:

• नभएको भए कारण:

• सूचना अधिकारीको विवरण सार्वजनिक सम्बन्धमा

(क) फ्लेक्स

- (ख) वेबसाइट
- (ग) नागरिक बडापत्र
- (घ) नेम प्लेट

३. सूचना माग सम्बन्धमा:

- यस अवधिमा सूचना माग भए/नभएको

भएको: नभएको:

- भएको भए विषय र संख्या:

क्र.स.	माग भएको विषय	संख्या	कैफियत

- सूचना दिएको/नदिएको:

दिएको: नदिएको:

- दिएको भए कति समय भित्र दिएको:

- नदिएको भए कारण:

- नदिएको अवस्थामा कार्यालय प्रमुख समक्ष उजुरी गरेको/नगरेको:

गरेको: नगरेको:

- गरेको भए उजुरी गरे पश्चात सूचना पाए/नपाएको

पाएको: नपाएको:

- नपाएको भए कारण:

- सूचना दिएको वा दिन इन्कार गरेको विषयमा छुट्टै अभिलेख राखेको/नराखेको:

४. प्रकाशन गर्नु पर्ने विवरण प्रकाशन गरेको/नगरेको:

गरेको: नगरेको:

- प्रकाशन गरेको भए प्रकाशन गरेको माध्यम:

- नगरेको भए कारण:

५. कार्यलय प्रमुख/सूचना अधिकारीले तालिम लिए/नलिएको:

लिएको: नलिएको:

- लिएको भए विवरण खुलाउने

क्र.स.	तालिमको नाम	तालिम प्रदान गर्ने निकाय	अवधि	कैफियत

६. अन्य केही भए खुलाउने:

अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने

अधिकारीको,-

दस्तखत:-

नाम, थर:-

पद:-

मिति:-